

Tâm Tình Tây Bắc Seattle Tháng 2, 2011

Mùa Xuân đang về trên miền Tây Bắc, dịu dàng và lộng lẫy với những nụ trà mi lớn bằng đầu ngón tay, nổi lên giữa những chiếc lá xanh mượt óng ả như được bôi mỡ, với những nụ đào, nụ mộc qua (quince) nảy ra từ những thân cây trụi lá, bất ngờ và đột ngột với những bụi crocus, daffodil, iris, tulip chồi lên từ mặt đất và nhất là với những ngày nắng hanh vàng ấm áp rộn ràng.

Và tôi đón Tết Nguyên Đán trong sự chuyển mình kỳ diệu, tươi vui và tràn trề sức sống của đất trời chung quanh. Nói đón Tết cho ra vẻ chứ tôi chỉ có mấy cái bánh chưng và mấy cái bánh tét đặt làm từ Dallas, ngoài ra chẳng làm gì hơn nữa ngoài hai cây giò thủ, nôi thịt kho nước dừa, thẩu dưa giá, mấy thứ này tôi chỉ làm trong vòng nửa ngày là xong, chẳng sửa soạn lu bù linh kinh kéo dài cả tháng trường như những cái Tết xa xưa của U tôi.

Ngọc Điểm

Ý Thảo

Hạc Đỉnh

Bắt đầu từ đầu tháng chạp là U tôi đã gọi người đến quét vôi nhà. Đồng thời nhắc Ba tôi chịu khó mang mấy giò lan ngọc điểm (*rhynchostylis gigantea*), Ý thảo ba màu (*dendrobium gratiosissimum*), bầu rượu (*calanthe*), hạc đỉnh (*phaius tankervilleae*) đã bắt đầu đơm nụ ra chỗ có nhiều ánh sáng để mấy cây này được nắng cho kịp nở hoa vào ngày Tết. Việc này cần làm lắm vì nếu không o bé sần sọc như vậy, có những năm hoa lan chờ đến rằm tháng Giêng mới chịu nở. Mấy chị em tôi thì U tôi giao cho cắt tỉa củ cải, cà rốt, đu đủ xanh, sau đó trải ra cái mẹt lớn,

phơi vài nắng cho héo để U tôi làm dưa món. Làm xong dưa món rồi thì đến làm mứt, mứt gừng, mứt dừa, mứt khoai, mứt bí được làm trước. Rồi đến mứt dẻo, mứt me, mứt chùm ruột, mứt măng cầu xiêm thì làm sau. Vất vả nhất là mứt me, vì phải lột vỏ, rồi phải xam. Mệt nhất là màn lột vỏ me, những trái me phải còn xanh, dày cơm và thẳng, cần nhất phải có cuống. Me được ngâm nước muối qua đêm, rồi bắt đầu lột. Phải khéo lách mũi dao theo đường tròn ốc, không được làm mất cuống me và những cái xơ bọc chung quanh quả me. Có lần tôi vô ý bị vỏ me cứng đâm vào dưới móng tay, vừa đau vừa xót vì cứ phải đung tay vào nước muối. Những quả me lúc lột bị hỏng thì U tôi để riêng ra để làm món me ngâm nước đường có pha cam thảo. Món này hấp dẫn lắm vì vị chua chua, ngọt ngọt, lại giòn. Me ngâm kiểu này chỉ 3 ngày là ăn được nhưng U tôi không cho đứa nào đụng tới, đến Tết mới được ăn. Cái gì cũng phải chờ đến Tết nên chúng tôi nô nức mong Tết lắm.

Tôi nghĩ ngày 30 Tết là ngày bận rộn nhất và cũng là ngày vui nhất trong mấy ngày Tết. Bánh chưng đã được vớt ra và lau cho khô từ sáng sớm, rồi tất cả mọi người bận rộn cả ngày hôm đó, lau chùi, quét dọn từ trong nhà cho đến ngoài vườn. Nhất là buổi chiều 30 Tết. Sau khi tụi bụi lo sửa soạn bữa cơm cúng đón Ông Bà, cả nhà quây quần chung quanh bữa cơm chiều, đầy đủ không thiếu ai vì có cả hai anh Tâm và anh Thành là hai anh lớn của chúng tôi về phép. Món bóng xào và nồi măng khô hầm vịt khi nào cũng phải có mặt. Chị Vân thì khi nào cũng dành cái cổ vịt và đầu vịt để gặm, người đẹp yêu kiều, làm cho bao nhiêu chàng trai phải làm thơ, còn thư tình thì thi nhau bay đến nhà như bướm xuân lại ăn uống phàn phàn tục tử như vậy. Trong khi ngồi ăn cơm U tôi dặn là sáng mai mùng Một Tết chúng tôi không được quét nhà, làm ăn đi đứng phải cẩn thận tránh làm vỡ ly vỡ chén, mặt mày phải vui vẻ, bực tức gì cũng phải "chín bỏ làm mười" thì suốt năm gia đình mới vui vẻ, thuận hòa.

Năm nào U tôi cũng mua ở chợ mấy bó ngò già, có cả rễ, lá và hột để nấu nước cho U tôi và mấy cô con gái gội đầu. Sau khi ăn cơm, chúng tôi xúm lại dọn dẹp, rửa chén, bếp núc từ trong ra ngoài sạch như lau như ly. Trên bếp chỉ còn cái nồi to nấu nước gội đầu tỏa mùi thơm nhẹ của ngò, lá ổi, lá chanh. Dung và chị Thảo ít phải làm việc gì thì bị U tôi bắt đi tắm và gội đầu trước. Chị Vân thì lo phụ U tôi bày mâm bánh mứt trái cây để cúng giao thừa, tôi thì lo ủi quần áo mới cho cả nhà để diện Mùng Một Tết, rồi xách nước dưới giếng lên đổ đầy vào những cái lu, cái chậu để lấy hên, tiền bạc năm mới sẽ tràn trề như nước.

Tắm rửa xong xuôi cũng đã 9 giờ tối, nhưng cả nhà phải chờ mấy tiếng đồng hồ nữa để cúng giao thừa nên lúc này U tôi thông thả đi từ nhà trên xuống dưới bếp xem chỗ nào cần được lau chùi, dọn dẹp không. Nhìn cái bếp được lau chùi sạch sẽ, nồi xoong được đánh bóng và treo ngay ngắn, chén đĩa được xếp ngay ngắn gọn gàng ai cũng thấy thích mặc dù trước đó phải làm

việc bỏ cả hơi tai. Cái cảnh tượng nhà cửa bếp núc được dọn dẹp gọn gàng sạch sẽ chờ năm mới đến này tôi nghĩ gia đình nào cũng có. Ngay trong truyện “Đỉnh Gió Hú” (Wuthering Heights), cuốn tiểu thuyết độc nhất của nữ văn sĩ người Anh Emily Bronte, ngoài những tình tiết cay nghiệt, hận thù cũng có một cảnh thanh nhàn, bình yên, êm ả là cảnh Bà Quán Gia ngồi ngắm, thưởng thức công trình quét tước, lau chùi, đánh bóng ly tách, nồi niêu của mình một cách thích thú vào ngày cuối năm.

Bàn thờ Phật và Bàn thờ Ông Bà cũng rực rỡ đầy màu sắc của mâm ngũ quả, gọi là ngũ quả nhưng tôi thấy cả mùi trái cây đủ loại, có nải chuối xiêm da xanh biếc, trái thơm vàng, xoài vàng, dứa xanh, cam ta màu ngọc bích, cam tây màu vàng, quýt màu cam còn cả cuống và lá, táo, nho và lê thì quả đất chỉ có mỗi thứ một chút cho có hương có hoa, ngoài những thứ kể trên U tôi thế nào cũng tìm được quả Phật Thủ (Buddha Hand) để bày bàn thờ cho thơm.

Trong nhà thì vậy, còn ngoài vườn, sân trước sân sau cũng đã được quét dọn gọn gàng từ sớm. Hiên trước thì có hai chậu mai vàng và hai chậu cúc đại đóa, thêm hai giò ngọc điểm được mang ra từ sân sau, nhưng được cẩn thận treo xa chậu mai vì sợ mùi thơm của hoa mai làm át và giảm mất hương lan. Còn mấy giò lan nở ở vườn sau thì được mang ra treo gần cửa nhà ngang và nhà bếp để dễ ngắm. Dưới đất thì lan bầu rượu và hạc đỉnh được bày trong chậu nằm trên sân gạch sạch sẽ tinh tươm.

Sáng mùng một chúng tôi thức dậy sớm để lo vo gạo và đãi đồ xanh để U tôi nấu xôi chè cúng. Trong phòng khách ẩm cúng tràn ngập mùi thơm của trầm, của nhang và trái cây, chúng tôi xúm lại mừng tuổi Ba U tôi, sau đó mỗi đứa được Ba U phát phong bao lì xì màu đỏ, tôi mong và thích nhất giây phút này, mở bao ra để đếm những tờ giấy bạc mới tinh còn thơm mùi giấy.

Bước ra sân sau, những giò lan có nụ sau một đêm dài ấp ủ bởi xuân nồng, được đánh thức bằng những tia nắng sớm xuyên qua lá của những cây khế, cây na, cây ổi, cây chùm ruột, cây đu đủ bắt đầu tỏa hương thơm thanh khiết, ngọt ngào. Hương lan của buổi sáng tân xuân hình như cô đọng hơn, trọn vẹn hơn hương lan của những ngày thường. Mùi thơm của thuở xa xưa không bao giờ bị phai tàn và quên lãng trong tôi, sau này mỗi khi trời lạnh lạnh và phảng phất mùi thơm của lan Ngọc Điểm là tôi lại nhớ Tết hồi còn nhỏ. Hương thơm khi nào cũng gây mùi nhớ nhung, niềm thương cũ như bài hát xuân Gửi người em gái của Đoàn Chuẩn - Từ Linh:

*Đêm hôm nao, ngồi nghe qua không gian
Em tôi mơ, miền xưa qua hương lan...*

Tôi lại còn nhớ xôi chè đã nấu xong, sau khi đặt lên bàn thờ để cúng thì Ba U tôi đi chùa, ngày mùng Một khách ít vì khách tránh xông nhà ngày này sợ năm đó gia chủ làm ăn không được khá hay bệnh hoạn xui xẻo gì thì mình bị quở nên Ba U tôi không cần ở nhà đón khách, anh Tâm và anh Thành thì đi chơi với bạn gái. Chị Vân vì có anh Trác hẹn ghé chơi nên ở nhà trông nhà và trông chúng tôi. Ba đứa tôi Thảo, Hảo, Dung cũng không màng theo Ba U tôi vì muốn ở nhà chờ tiền mừng tuổi của anh Trác vì anh đã hứa hẹn từ cuối năm cũ.

Ba đưa tôi sau khi được 3 bao lì xì hậu hĩ của anh Trác, kéo nhau ra sân sau chơi, rủ nhau ăn mứt và cắn hạt dưa, Dung thích ăn hạt dưa nhưng chưa biết cắn nên tôi cứ phải cắn hộ. Ăn mứt và hạt dưa mãi cũng chán, tôi thì thầm rủ chị Thảo ăn cấp thuốc lá hút thử. Mắt chị sáng lên ngay, đồng ý không cần một giây suy nghĩ. Chị Thảo tôi bẩm sinh yếu ớt, nhưng nghịch ngợm, bất cứ những chuyện quậy phá gì tôi đề xướng lên là chị theo ngay. Tối hôm qua lúc cả nhà đi chùa về về nhà xông đất sau giao thừa tôi và chị đã rủ nhau lên lấy rượu nếp than nhâm nhi, rượu này thơm và ngọt, hai đứa uống say lăn ra ngủ, không thức nổi để đón giao thừa. Rượu nếp than năm nào U tôi cũng bắt đầu ủ men vào đầu tháng chín lúc học trò tựu trường, rồi bỏ vào cái vò bằng sành, đậy nút thật kín, chôn dưới đất đúng 3 tháng 10 ngày mới đào lên. Lúc U tôi lọc rượu, mở nút vò rượu ra, mùi rượu ngọt thơm ngào ngạt tỏa ra

khắp cả nhà, lúc nào tôi cũng thèm món rượu này của U tôi. Sau này lúc tôi sinh cháu Tù Ti U tôi cũng làm rượu này cho tôi uống. Cứ mỗi bữa cơm U tôi rót cho tôi một ly nhỏ để uống trước khi ăn và bảo rằng rượu này uống cho thông máu huyết, còn tốt và ngon hơn rượu chất Quinquina hiệu Con Mèo của Pháp.

Trở lại chuyện hút thuốc lá, Ba tôi không hút thuốc nhưng Tết đến là thế nào cũng có 5, 10 bao thuốc đủ loại để đãi khách. Mấy bao thuốc này đang nằm với khay trầu U tôi đã tèm sẵn trên cái bàn nhỏ cạnh bàn thờ trong phòng khách, nhìn qua cửa sổ thấy chị Vân với anh Trác mắt đã trong mắt còn tay thì sắp sửa ở trong tay nên tôi có vào bung cả khay thuốc lá hai người cũng không biết. Nhưng cho chắc ăn chị Thảo bảo tôi nên bò vào phòng khách thay vì đi thẳng người vì vậy tôi bước vào cửa nhà trên, rồi bắt đầu bò sát người đến chỗ để thuốc lá, chỉ cần có 2 điều nhưng tôi lấy nguyên bao vì không dám kéo dài thì giờ. Lấy thuốc lá xong và bò ngược ra ngoài an toàn, thấy Dung vẫn còn ngồi bệt trên sân gạch giải bao lì xì ra đếm tiền, chị Thảo và tôi lách vào bếp đóng cửa lại. Tôi vội vàng xé bao thuốc lá Ruby ra lấy 1 điếu châm vào than trong lò sáng nay U tôi nấu xôi chè vẫn còn âm ỉ, đưa cho chị Thảo, rồi châm tiếp ngay một điếu cho tôi, chúng tôi làm việc này một cách lặng lẽ vì sợ Dung biết. Điếu thuốc vừa bén, tôi đang bắt chước người lớn lim dim mắt, ngửa mặt lên trần nhà thả khói thuốc thì chị Thảo nổi lên ho sặc sụa. Dung ở ngoài nghe tiếng ho, chạy lại đập cửa bếp réo lên âm ỉ, tôi phải mở cửa ngay vì sợ chị Vân chạy xuống còn to chuyện thêm.

Dung thấy bao thuốc lá dọa sẽ mách U, chị Thảo thu xếp mỗi đứa bỏ ra một đồng để mua sự im lặng. Tôi dọa lại Dung, nói là nếu mách U thì sẽ không cắn miá, cắn hạt dưa cho ăn nữa, nhất là chiều nay không dắt đi ăn hoành thánh mì. Dung vội vàng gật lấy gật để bằng lòng. Mục ăn hoành thánh mì hấp dẫn lắm. Vì ngày mong Một U tôi cho cả nhà ăn chay, U tôi xào bắp cải, xu hào, cà rốt, nấm, măng xắt nhỏ với bún tàu và đậu hũ, ăn vã như vậy, hoặc với cơm, nhưng ngon nhất là cuốn với bánh tráng xấp nước, rau diếp và rau thơm đủ loại, rồi chấm với xì dầu pha đặc sệt với củ kiệu gĩa nhỏ. Chúng tôi ăn chay đến chiều thì thêm mặn, Tết năm ngoái lên đi ra tiệm Mì đầu đường để ăn, U tôi có lẽ biết nhưng làm lơ, năm nay trước Tết đã rủ nhau có tiền mừng tuổi sẽ đi nữa. Dung thích lắm vì cả tháng ngày Ba tôi lĩnh lương mới được dắt đi

tiệm mì. Nay Tết có tiền riêng, chỉ có 3 chị em vào tiệm ngồi chễm chệ gọi mì ăn và rút tiền riêng ra trả như người lớn, thành ra dọa không cho tham dự vụ ăn mì là thượng sách, tôi hút thuốc lá của chị Thảo và tôi không khi nào bị mang ra ánh sáng, cho đến lúc lớn lên tự miệng chúng tôi khai ra.

Những hình ảnh, kỷ niệm vừa kể trên đây của những cái Tết đầm ấm xa xưa cứ sống lại mỗi lần Tết đến như bài hát Nhớ một chiều Xuân của Nguyễn văn Đông:

*Chiều nay có một người, ngỡ ngác đi tìm
Một tình thương... nơi phương trời cũ
Chiều nay hoa xuân bay nhiều quá
Chiều tàn dần phai trên ngàn lá
Tìm đâu... bóng hình ai.*

Oerstedella Costa Rica

Isochilus linearis

Dendrobium auriculatum

Dendrobium odiosum

Hoa xuân năm nay của tôi là những nụ đào, nụ mận qua thay cho những cánh mai vàng ngày cũ. Lan thì có *Oerstedella Costa Rica*, *Isochilus linearis*, *Dendrobium auriculatum* - hoa này thơm nhẹ như chanh, *Dendrobium odiosum* (Tiểu Trúc), cây lan này bao nhiêu năm nay tôi và hầu hết những người bán lan và trồng lan cứ gọi là *Dendrobium hainanense* (Hoàng Thảo Hải Nam), làm tổn không biết bao nhiêu là giấy là mực - xin vào hoalanvietnam.org đọc bài [Trúc Lan](#) của Bùi Xuân Đáng, [Hoàng Thảo Trúc Đen và Hoàng Thảo Hải Nam](#) của Phạm Hảo và gần đây nhất bài [Tiểu Trúc - Dendrobium odiosum](#) của Bùi Xuân Đáng - có biết bao

người không có cơ hội đọc bài này thì có lẽ cứ tiếp tục gọi lầm tên.

Tôi có mấy cây *Dendrobium odiosum* này mười mấy năm nay rồi, cứ đến Tết Nguyên Đán là ra nụ như nụ mai, lúc nở thì phảng phất mùi thơm ngọt của mật ong, ấm áp và quyến luyến:

*lòng này còn quyến... luyến mãi
đêm Xuân dài mà đâu có hay.*

Sáng Mồng Một Tết năm nay, theo lệ hàng năm chị Vân, Chị Thảo và Dung rủ nhau ra thăm mộ U tôi, có chụp ảnh đứng trước mộ U gửi lên, trong ảnh ai cũng tươi cười vui vẻ. Nhưng tôi biết trong lòng hai chị và Dung đang ngậm ngùi thương nhớ U tôi, và tôi biết chắc chắn là sau khi rời mộ U tôi về chị em sẽ kéo nhau về nhà, ra vườn ngắm hoa mai, hoa đào, hoa lan trước, sau đó vào nhà bày những món ngày xưa U tôi hay nấu trong mấy ngày Tết như miến xào chay, măng hầm, bóng xào. Vừa ăn vừa nhắc loại những chuyện vui của những ngày Tết xa xưa, rồi sẽ có những trận cười như pháo Tết nổ, cười đến chảy nước mắt, cười bò lê bò càng ra.

Riêng tôi, lặng lẽ đón Tết ở phương trời Tây Bắc này với bao nỗi bùi ngùi, tiếc nhớ khôn nguôi những ngày vui đã qua, những hương xưa đã phai tàn, và những hình bóng yêu dấu đã mờ mịt xa xăm.

Xin hẹn và hy vọng được tâm tình với các bạn trong Tâm Tình Tây Bắc - Seattle Tháng Ba.

2/2011

Phạm Hảo - Seattle